

25. jan. 1971

Ústav experimentálnej psychológie SAV, Bratislava, Kocelova 17

Výročná správa
o činnosti za rok 1970

Prerokované na schôdzi Ústavnej rady dňa 21. XII. 1970
a na plenárnej schôdzke ústavu dňa 21. XII. 1970.

Spracované podľa Smerníc Predsedníctva SAV č. 5/1970

I. Najdôležitejšie vedecké práce.

1. a/ Stručný prehľad o úlohách štátneho plánu.

Podiel percepcno-mnémických funkcií v kognitívnych procesoch

/X-18-1/1/

Zodpovedný riešiteľ I.Šípoš a 6 pracovníkov.

Pri tejto jednoročnej úlohe išlo o dovŕšenie výsledkov predchádzajúcej úlohy a metodickú prípravu výskumného tímu na úlohu budúceho päťročného plánu.

Experimenty s rozsahom vizuálnej bezprostrednej pamäti /S. Dornič, O. Helmiová/ pri sukcesívne podávaných podnetoch naznačujú nerovnú odolnosť primárnej a sekundárnej verbálnej stopy voči interferencii z procesu reprodukcie. V špeciálnom experimente s farebnými podnetmi sa zistila prevaha zrakového pamäťového vstupu a výstupu a tým rozpor s teóriou akustického skladu. Analýza estetickej preferencie ukázala možný predpoklad skreslenia pamäťovej stopy, ktorý ovplyvňuje posudzovanie.

Experimentálne sa skúmal aj vzťah krátkodobej pamäti a hľadacej činnosti /O. Árochová, O. Helmiová, A. Potašová/. Ukázala sa výhodnosť ikonickej stimulácie pred stimuláciou verbálnou. Zistil sa ďalej význam pátracej stratégie, ktorá závisí od veku a čítacej stereotypie. Charakter excitačných procesov sa v záťažovej situácii prejavil v prospech silnej skupiny CNS, kým v normálnych podmienkach sa rozdiely vzhľadom na excitačný typ CNS neprejavili. Zistili sa aj významové interindividuálne a vekové rozdiely.

V experimentoch s odhadom rýchlosti pohybu /J. Božák/ sa ukázalo, že pri predikcii polohy pohybujúcich sa predmetov najnápadnejším výsledkom sú veľké interindividuálne rozdiely. V rôzne modelovaných situáciách sa zistilo, že predikcia je ovplyvňovaná súčasne vykonávanou sekundárnou činnosťou a jej charakterom, dĺžkou úseku pri odhade, štruktúrou zorného poľa a vlastnou rýchlosťou. Miera ovplyvniteľnosti pri predikcii je závislá tiež od niektorých osobnostných

vlastností. Možno sa domnievať, že schopnosť predikcie polohy pohybujúcich sa predmetov vo vhodne modelovaných situáciach môže byť jedným z ukazovateľov pri výbere profesionálnych vodičov.

Vigilančný výkon /I. Šípoš/ na slovné signály skúmaný zatažením primárnej pamäti neukázal zhoršený výkon vplyvom času. Pri znovu-poznávaní slov sa ukázalo, že záťaž vzhľadom na limit mentálnej kapacity môže pri malej intenzite pôsobiť aktivačne, kým pri väčšej intenzite deterioračne. Až nadlimitná záťaž sa dá charakterizovať ako stres. Taktiež sa potvrdila aktivačná funkcia nízkofrekvenčných slov pri znovupoznávaní a vysoká chybovosť pri vysokofrekvenčných slovách, vyplývajúca z asociačnej bohatosti. Výsledky vplyvu frekvencie slov na pamäť podporujú interferenčnú teóriu zabúdania a majú preto závažný teoretický dosah.

Výskum bioelektrickej aktivity kože a srdcovej frekvencie z hľadiska dimenzií osobnosti a vlastností nervového systému

/A. Uherík - počas študijného pobytu na Waterloo univerzite v Kanade/ bol zameraný aj na vplyv spánkovej deprivácie. Nezistil sa vzťah medzi schémou reaktivity a extraverziou, neurotizmom, anxiozitou. Po 72 hod. spánkovej deprivácie sa zistila vyššia reaktivita na slabú intenzitu podnetu a nižšia reaktivita na silný akustický podnet.

V oblasti vplyvu laterálnej preferencie na správanie /D. Kováč, G. Horkovič/ sformulovali sa /na základe prehodnotenia literatúry a sondačných výskumov/ štyri východiskové hypotézy, hypotéza o progresívnom zástoží párových funkcií v hierarchickom systéme organizmu a to hypotéza o kompetenčnom vzťahu medzi párovými funkciami, hypotéza o funkčnom charaktere nadobúdania fenotypickej manifestácie laterálnych pomerov, hypotéza o integratívnej úlohe vedúcej funkcie. Zjednotil sa komplex empirických i laboratórných testov lateralít a navrhla sa extenzívna batéria testov, ktoré sa budú overovať.

Široko založeným výskumom sa potvrdila hypotéza, že nadané a nenadané deti /D. Kováč/ sa nelíšia len vzhľadom na poznávacie procesy, ale aj v osobnostnom profile. Intelektuálna kapacita nadaných detí sa dá charakterizovať priánou logikou jazyka, bohatosťou

verbalizácie, vysokým stupňom kreativity a tendenciou proti konvergentnému mysleniu.

Analýza práce operátora v automatizovanej
výrobe /X-18-4/5/

Zodpovedný riešiteľ J. Daniel a 5 pracovníkov.

Išlo o posledný rok práce na úlohe a preto okrem experimentálneho výskumu bol hlavný dôraz kladený na spracovanie výsledkov a koncepcovanie jednotlivých kapitol záverečnej správy.

Terénny výskum v ďalšej prevádzke chemického závodu.

Laboratórny výskum psychickej záťaže /J. Daniel/ pokračoval vo vytváraní ďalších záťažových situácií /ďalšie varianty Stroopovho testu interferencie, číselného štvorca/ pri súčasnej registrácii vegetatívnych ukazovateľov.

Výsledky nepotvrdili hypotézu o významovom vzťahu medzi rôznou úrovňou záťaže v experimentálnych podmienkach a zmenami v aktívnej úrovni. Výsledky súhlasia s literárnymi údajmi v tom, že nízka korelácia medzi oboma faktormi je ovplyvnená hlavne vysokou variabilitou vegetatívnych ukazovateľov u jednotlivých p.o. Za vhodnejší metodický prístup možno považovať kvalitatívnu analýzu, čo platí najmä o krivkách bioelektrickej aktivity.

Na terénny výskum naväzovala systémová analýza príslušných prevádzok /F. Puffler/, zameraná najmä na príjem a spracovanie informácie operátorom.

V problematike myslenia operátora /M. Stríženec/ sa výskum sústredil na otázku predvídania a uskutočnili sa individuálne experimenty s 12 operátormi. Stanovili sa metódy spracovania výsledkov výskumu a porovnali sa výsledky učňov a operátorov. Komplexný výskum učňov sa spracoval pomocou faktorovej analýzy. Začala sa analyzovať dynamika procesu predvídania a v spolupráci s H. Jakešom sa vytvorila prvá varianta matematického modelu tohto procesu. Väčšina času sa však venovala syntetickému spracovaniu výsledkov pre záverečnú

správu.

Výskum predvídaní u operátora ukázal závislosť zhoršovania výkonu na zvyšovaní počtu sledovaných parametrov ako aj obťažnosti pravidiel. Významové rozdiely sa ukázali v skupine učňov /najlepší boli chemici/. U operátorov sa zistila kladná korelácia medzi výkonom pri predvídaní a celkovým hodnotením úspešnosti v práci.

Z použitých ukazovateľov výkonu pri predvídaní v laboratórnej situácii sa ako najdôležitejšie ukázali počet správne predpovedaných krokov, čas predpovedania a veľkosť odchylky. Pokiaľ ide o dynamiku predpovedania, výsledky v čase predpovedania a veľkosti odchylky ukázali závislosť na štruktúre použitého pravidla ako aj výrazné zlepšenie výkonu na konci experimentu.

Úroveň induktívneho myslenia /V. Košinár/ sa skúmala u učňov /chemici a iné profesie/, u operátorov z chemickej výroby ako aj dospelých osôb rôznych profesií. Získané výsledky sa porovnali s testami inteligencie a induktívnymi testami ako aj s pracovným hodnotením. Medzi chemikmi a pracovníkmi ostatných profesií sa ukázal významový rozdiel v správnosti, v rýchlosti riešenia, čo možno vysvetliť špecifickosťou vykonávanej činnosti.

Pokiaľ ide o vplyv veku na kognitívnu, percepčnú a psychomotorickú činnosť operátora /R. Kostolanský/, ukázalo sa, že treba tu brať do úvahy situačné faktory a osobné skúsenosti. Experimenty s rozhodovaním v percepčnej oblasti ukázali, že veková skupina 39-ročných potrebovala významovo dlhší čas na vyriešenie experimentálnych situácií v porovnaní so skupinou 19-ročných. Výsledky korelovali s testami Ravena, krátkodobej pamäti a úsudkov-počtového usudzovania.

Výskum zrakovej únavy /H. Florek/ sa zamerával na sledovanie sekundárnych ukazovateľov. Pri zisťovaní vplyvu únavy vyvolanej vyplňovaním Bourdonovho testu na frekvenciu žmurkacej reakcie sa ukázalo, že ani 40-minútová modelová skúška nevedie k zvýšeniu frekvencie žmurkania. Z toho vyplýva, že zrakovú únavu je pravdepodobne vhodnejšie diagnostikovať ukazovateľmi tej činnosti, ktorá je súčasne zdrojom zrakovej námahy.

Okrem toho sa skúmalo využitie verbálnych podnetov v práci operátorov ako aj problém vigilancie /I. Šípoš/. Zistovanie znovu-poznávanie slov v záťažovej situácii ukázalo, že záťaž pri monotónii môže pôsobiť aktívne. Porovnanie senzorického vigilančného výkonu operátorov s laickými probantami ukázalo, že dlhodobá profesionálna prax výrazne ovplyvňuje charakter výkonu vo vigilančnej úlohe a stáva sa dôležitou experimentálnou premennou.

2. Úlohy uložené vládou: -

3. Zvláštne úlohy.

Ukončilo sa riešenie čiastkovej úlohy Z 9-11-6 a 8.

4. Plánované úlohy, na ktorých sa nepracovalo: -

5. Najdôležitejším výsledkom na úseku vedecko-výskumnom je ukončenie štvorročného výskumu práce operátora v automatizovanej výrobe. Výsledky /publikované doteraz v cca 40 štúdiách/ sú zhrnuté vo výskumnej správe, ktorá sa redakčne upravuje a vyjde v I. kvartáli 1971 v cyklostylovej forme /cca 200 strán/. Prínos výskumu spočíva v metodickom obohatení doterajších výskumov /diagnostikovanie psychickej záťaže, modelovanie predvídania/ ako aj praktickej využiteľnosti získaných poznatkov /pri výbere, školení operátorov, pri stanovení režimu práce a odpočinku/.

Na úseku vedecko-organizačnom a z hľadiska medzinárodnej spolupráce bolo najvýznamnejším II. stretnutie psychologov podunajských krajín v Smoleniciach, ktoré sa stalo doteraz najväčším medzinárodným psychologickým podujatím u nás.

6. Spoločenský a ekonomický prínos úlohy o operátorovi bude možné rozviesť až po oponovaní úlohy a organizačnom zabezpečení jej realizácie v chemickom priemysle.

II. Uplatnenie výsledkov vedeckej práce.

1. Realizácia výsledkov v praxi.

V roku 1970 vyšlo ďalších 25 čísiel SPRÁV ÚEP /v 100 exemplároch/, v ktorých sa aplikovaný výskum a rutinná prax oboznamujú s priebežne dosahovanými výsledkami výskumu.

Čiastkové výsledky výskumu operátora boli uplatnené v rezorte chémie a železničnej dopravy /zostavenie nových diagnostických metód/. Výsledky výskumov vnímania a pamäti sa využívajú v zdravotníctve /mentálny vývin detí/, ďalej v endokrinológii a sú použiteľné aj v školstve /výskum nadaných detí, pamäť/.

2. Publikačná a edičná činnosť.

a/ Knižné publikácie: -

b/ Pôvodné časopisecké štúdie:

Árochová, O., Jelenková, A., Dornič, S., Halmiová, O., Search time, recall and recognition in 4-5 year old children. *Studia psychol.* 12, 1970, 303-305

Daniel, J., Achievement in the Stroop Interference Test in relation to profession. *Studia psychol.* XII., 1970, 2, 99-102

Daniel, J., Psychologické otázky pracovného zácviaku. In: *Psychologie práce v teórii a praxi*, Brno, 1970, 177-192

Daniel, J., Some psychological approaches for determining mental load. Resumes 4 th International Congress Ergonomie, Strasbourg, 1970, 28

Daniel, J., Laboruntersuchung einiger Fähigkeiten des Operateurs in der automatisierten Produktion. In: *Ergonomics in Machine Design* /Vol. 1/, Geneve, 1970, 63-68

Daniel, J., Škodáčková, J., Correlations among various forms of secondary load and personality. *Studia psychol.* 12, 3, 1970, 244-245

Daniel, J., Psychologická analýza práce a profesiografia. In: *Psychologická analýza práce a profesiografia*, Bratislava, 1970, 1-35

Daniel, J., Further variants of Stroop's interference test. *Studia psychol.* 12, 1970, 80-81

- Daniel, J., Effect of various degrees of mental load on activation level. *Studia psychol.* 12, 1970 /v tlači/
- Dornič, S., Halmiová, O., Recognition in short-term memory; Effect of stimulus colour. *Studia psychol.* 12, 1970, 83-85
- Dornič, S., Chalupa, B., Sehnalová, J., Recall of symbols used in a searching task. *Studia psychol.* 12, 1970, 120-124
- Dornič, S., Kuric, J., Aesthetic preference and short-term memory: serial position effect. *Studia psychol.* 12, 1970, 156-158
- Florek, H., Frequency of spontaneous palpebral reaction in a visual task. *Studia psychol.* 12, 1970, 103-111
- Halmiová, O., Attentiveness and strenght of the excitation process. *Studia psychol.* 12, 1970, 175-178
- Halmiová, O., Dornič, S., Effect of short-term memory loading on performance in an attention task. *Studia psychol.* 12, 1970, 246-248
- Halmiová, O., Dornič, S., Jelenková, A., Árochová, O., Effect of short-term memory loading and strenght of the nervous system on search time. *Studia psychol.* 12, 1970, 238-243
- Jelenková, A., Serial position effect in visual and auditory span of immediate memory. *Studia psychol.* 12, 1970, 46-50
- Kostolanský, R., Vplyv vekovosti na jednoduché pohybové úkony /reakčný a pohybový čas/ vo vzťahu k priemyselnej praxi. *Studia psychol.* 12, 1970 /v tlači/
- Kováč, D., /Hg/, Visuelles Wahrnehmen: Sein Anteil am Verhalten. Vyd. SAV, 1970, str. 182
- Kováč, D., G. Horkovič, How to measure lateral preference /I/. *Studia psychol.* 12, 1970, 5-11
- Kováč, D., G. Horkovič, How to measure lateral preference /II/. *Studia psychol.* 12, 1970, 169-178
- Kováč, D., Uncertainty-certainty as a regulator od paired learning. In: J. Linhart /Ed./, Proceedings of the International Conference on Psychology of the Human Learning, Prague, Inst. Psychol. Czechosl. Acad. Sciences, 1970, Pp 119-130

- Kováč, D., Procesele du cunoastere si certitudinea. Rev. psih., 16, 1970, 5-15
- Kováč, D., Čo vedia poslucháči prichádzajúci na univerzitu o psychológii. Čs. psychol. 14, 1970, 32-42
- Stríženec, M., Attempt at a more realistic model do study an operator's thinking activity. Studia psychol. 12, 1970, 164-165
- Stríženec, M., Prediction of parametre changes in a simulated control system /I/. Studia psychol. 12, 1970, 214-226
- Stríženec, M., Prediction of parametre changes in a simulated control system /II/. Studia psychol. 12, 1970 /v tlači/
- Stríženec, M., Prévission chez l'opérateur dans une situation modelée. Resumes de 4. Congr. Inter. Ergonomie, Strasbourg, 1970, 154
- Stríženec, M., Profesiografia THP v stavebníctve. In: Psychologická analýza práce a profesiografia, Bratislava, 1970, 169-172
- Šípoš, I., Wahrnehmen in der Zeit, In: Visuelles Wahrnehmen, Bratislava, 1970, 71-80
- Šípoš, I., O určítosti a neurčítosti slov, In: Zrozumiteľnosť jazyka a žurnalistika, Bratislava 1969, 27-42 /vyšlo 1970/
- Šípoš, I., Vigilance performance in verbal signals. Studia psychol. 12, 1970, 29-33
- Šípoš, I., Verbálne podnety ako experimentálne premenné. Studia psychol. 12, 1970, 188-213
- Šípoš, I., Graca, Š., Word recognition under load. Studia psychol. 12, 1970 /v tlači/
- Šípoš, I., Kollárik, T., Effect of long-term stress on employment stability. Studia psychol. 12, 1970, 162-164
- Štukovská, M., Efektívnosť stolných počítačov v základnom výskume. Studia psychol. 12, 1970, 78-80
- Valter, V., Deduction and verification of a quantum psychophysical equation. Reporte from the Institute of Applied psychology the Univerzity of Stockholm, No.13, 1970

Práce autorov Árochová, Dornič, Halmiová, Jelenková, Kováč, Šípoš /spolu 20 štúdií/ sú výsledkom riešenia čiastkovej úlohy štát. plánu X-18-1/1 Podiel percepcie-mnémických funkcií v kognitívnych procesoch. Práce autorov Daniel, Kostolanský, Stríženec /spolu 16 štúdií/ sú výsledkom riešenia čiastkovej úlohy štát. plánu X-18-4/5 Analýza práce operátora v automatizovanej výrobe.

c/ Odborne-popularizačné práce: 20

3. Prevzatie nových metód iným pracoviskom
a využitie nových prístrojov.

Nový programovací prístroj Massey-Dickinson bol ihneď uvedený do činnosti a s jeho pomocou boli uskutočnené viaceré experimenty uvádzané v tejto správe.

4. Konferencie bez zahraničnej účasti, poriadané pracoviskom: -

5. Aktívna účasť na konferenciách v ČSSR.

- O. Árochová: Vývinové aspekty sociálnych vplyvov prostredia /III. zjazd Slov. psychol. spoločnosti, Tatranská Lomnica/.
- O. Árochová: Entwicklung grundlegender kognitiver Prozesse bei den Kindern. Vývin základných kognitívnych procesov u detí /II. stretnutie psychológov podunajských krajín, Smolenice/.
- O. Árochová: Rozdiely v niektorých ukazovateľoch neuropsychického vývinu medzi deťmi mestskej a vidieckej populácie /Krajský seminár o vývine dieťaťa vo vidieckom prostredí, Svidník/.
- O. Árochová: Zvláštnosti mentálneho vývinu u detí rozdielnych populácií /Hygien. sekcia Lekárskej spoločnosti, Bratislava/.
- J. Bezák: Vplyv psychickej záťaže na výkon v priestorovo-orientačnej úlohe u športovcov /III. zjazd Slovenskej psychologickéj spoločnosti, Tatranská Lomnica/.

- J. Daniel: Neuere Ansätze zur Forschung der psychischen Belastung /II. stretnutie psychológov podunajských krajín, Smolenice/.
- J. Daniel, J. Koščo: Profesia psychológa /III. zjazd Slovenskej psychologickéj spoločnosti, Tatranská Lomnica/.
- J. Daniel: Profesiografia vedúcich pracovníkov /Seminár ČSVÚP, Smolenice/.
- J. Daniel: Ergonómia a jej význam /Zákl. val. zhromaždenie, Ergonom. sekcie, Bratislava/.
- H. Florek: Psychologické aspekty umelého svetla /Seminár o potrebe a využití umelého svetla, Nový Smokovec/.
- O. Halmiová: Závaž a sila nervového systému /III. zjazd Slovenskej psychologickéj spoločnosti, Tatranská Lomnica/.
- O. Halmiová: Leistung bei perzeptiv-mnemischen Aufgaben als Funktion der Stärke des Nervensystems /II. stretnutie psychológov podunajských krajín, Smolenice/.
- G. Horkovič: Klinické skúsenosti s výskytom stresu a s terapiou /II. stretnutie psychológov podunajských krajín, Smolenice/.
- R. Kostolanský: Metodologické problémy posudzovania veku a vývinu v období dospelosti /III. zjazd Slovenskej psychologickéj spoločnosti, Tatranská Lomnica/.
- V. Košinár, M. Stráženeč: Postoje dlhoročných pracovníkov k podniku. /III. zjazd Slovenskej psychologickéj spoločnosti, Tatranská Lomnica/.
- D. Kováč: K integrácii v psychologickéj metodológii: Od dilemy cez kompromis /III. zjazd Slovenskej psychologickéj spoločnosti, Tatranská Lomnica/.
- D. Kováč: Sind die Kontakte in der Psychologie ohne Vorurteile? /II. stretnutie psychológov podunajských krajín, Smolenice/.

- D. Kováč: Von der interfunktionellen Auffassung des Wahrnehmens zum regulativen Ansatz in der Psychologie /II. stretnutie psychológov podunajských krajín, Smolenice/.
- D. Kováč: O regulačnej metodológii a jej dôsledkoch pre meranie v psychológii./Celoštátny seminár Psychodiagnostiky, Bratislava/.
- M. Stríženec: Situation modèle pour la prediction /II. stretnutie psychológov podunajských krajín, Smolenice/.
- I. Šípoš, T. Kollárik: Účinok dlhodobého stresu na stabilitu zamestnancov /III. zjazd Slovenskej psychologickéj spoločnosti, Tatranská Lomnica/.
- I. Šípoš: Words and meanings in experimental situations /II. stretnutie psychológov podunajských krajín, Smolenice/.
- M. Štukovská, R. Štukovský: Faktorová analýza ako metóda socio-epidemiologických rozborov: diabetes a tuberkulóza v ČSSR /Diabetologické dni, Luhačovice/.
- A. Uherík: Personality dimensions, bioelectrical reactivity and heart rate under conditons of sleep deprivation /II. stretnutie psychológov podunajských krajín, Smolenice/.

6. Najdôležitejšie domáce a zahraničné ohlasy.

Monografia "Visuelles Wahrnemen" bola pozitívne anotovaná v časopise Psychologische Rundschau. Práca D. Kováč a kol. "Psychologická propedeutika pre vysokoškolákov" bola recenzovaná v Čs. psychológii.

Za rok 1969 a časť roku 1970 bolo publikovaných 17 citácií v Psychological Abstracts a 4 citácie v Ergonomics Abstracts /1970/. Okrem toho sa štúdie pracovníkov ústavu citovali v niekoľkých knižných publikáciách domácich i zahraničných /napr. Annual Review of Psychology, 1969/.

7. Licencie a patenty: -

III. Činnosť vedecko-organizačná a spolupráca s inými orgánmi.

1. Koordinačná činnosť

a/ Pracovisko bolo koordinátorom jednej hlavnej úlohy -
Problémy všeobecnej psychológie /X-18-1/, o čom pojednáva
vypracovaná správa za uplynulé 5-ročné obdobie.

b/ Úlohy RVHP: -

c/ Pokračovalo sa v spolupráci s Psychologickým ústavom Ru-
munskej akadémie vied na téme: "Analýza práce operátora"/.

2. Tematická spolupráca: -

3. Činnosť v medzinárodných organizáciach: -

4. Služby a expertízy:

J. Daniel poskytoval expertízy pre Ministerstvo práce a so-
ciálnych vecí SSR a pre Ministerstvo priemyslu SSR a I. Šípoš pre
Odborový inštitút Slovhémie, Výskumný ústav novinársky a Čs.
rozhlas.

5. Spolupráca s rezortmi.

Pracovníci ústavu sa podieľajú na tímovom riešení aktuálnych
úloh v týchto inštitúciach: Čs. výskumný ústav práce, Odborový in-
štitút Slovhémie, Výskumný ústav hygieny, Personálny útvar n.p.
Slovnaft. Ďalej spolupracovali s Domom techniky, Čs. rozhlasom,
Psychologickým pracoviskom ČSD, Výskumným ústavom FTVŠ, Radou vý-
tvarnej kultúry výroby, ZDŠI pre nepočujúcich.

IV. Výchova vedeckých pracovníkov a spolupráca s vysokými školami.

1. Na ústave sa školí 6 aspirantov z univerzít a rezortov. Väčši-
na z nich však neprejavuje dost' veľký záujem o včasnú dokončenie
štúdií.

2. Pedagogická činnosť na vysokých školách: Dr. D.Kováč, DrSc. a Dr.A. Uherík, CSc. prednášajú psychológiu na Pedagogickej fakulte UK v Trnave. Dr.M.Stríženec, CSc. a Dr.J.Daniel, CSc. inžiniersku psychológiu na Strojníckej fakulte SVŠT a Filozofickej fakulte UK. Dr.H.Florek, CSc. psychológiu na VŠMU a psychológiu práce na VŠE. Dr.R.Kostolanský - psychológiu dospelosti a staroby na Filozofickej fakulte UK. Dr.D.Kováč, DrSc. predniesol 10 prednášok o psychológii vnímania na Katedre psychológie Filozofickej fakulty v Košiciach.

3. -

4. V ústave pôsobili 3 vedecké pomocné sily. Diplomové práce viedli: D.Kováč, /6/, I.Šípoš /2/, J.Daniel /2/, S.Dornič /1/, A.Uherík /1/, G.Horkovič /1/.
5. M.Stríženec prednášal na postgraduálnom štúdiu Strojníckej fakulty SVŠT a I.Šípoš na VŠE.
6. V rámci spolupráce s Katedrou psychológie Pedag.fakulty v Trnave sa riešili výskumné úlohy v rámci štátneho plánu.
7. Pracovisko umožňuje praktické cvičenia pre poslucháčov psychológie FFUK.
8. Ústav poskytol bezplatným prevodom 380 monografií a ročníkov časopisov Katedre psychológie Fil.fakulty v Košiciach.

V. Ocenenie vedeckej a inej činnosti:

1. Za významnú politickú akciu možno považovať cyklus 10 rozhlasových vystúpení I.Šípoša: Psychologické zdroje antisocializmu.
2. Odmena vedeckého kolégia za ukončenú výskumnú úlohu X-18-1/1 Percepcia v inter a intramodálnom kontexte /kolektív oddelenia všeobecnej psychológie/.

3. Vedecko-popularizačná činnosť:

a/ Socialistická akadémia: I.Šípoš je predsedom sekcie pedagogiky a psychológie a členom ÚV. V.Košinár je členom vedecko-metodickej rady UV a širšieho predsedníctva MV. Menovaný predniesol pre Socialistickú akadémiu asi 30 prednášok.

b/ So Slovenským komitétom pre vedecké riadenie spolupracoval J.Daniel /podpredseda Slovenskej ergonomickej spoločnosti/.

c/ Činnosť vo vedeckých spoločnostiach akadémie: pri ústave je sekretariát Slovenskej psychologickkej spoločnosti, pričom viacerí pracovníci zastávajú vo výbore významné funkcie. Pracovníci ústavu sa aktívne podieľali /organizačne i odborne/ na usporiadaní III.zjazdu slovenských psychológov. M.Stríženec bol znovu zvolený za predsedu Slovenskej kybernetickej spoločnosti.

VI. Organizácia riadenia pracoviska:

Ústav sa člení na 3 odborné oddelenia a oddelenie spolupracujúcich zložiek:

- a/ Oddelenie všeobecnej psychológie /vedúci I.Šípoš a 8 pracovníci/.
- b/ Oddelenie inžinierskej psychológie /vedúci J.Daniel a 7 pracovníci/.
- c/ Oddelenie psychofyziológie /vedúci A.Uherík a 5 pracovníci/ - oddelenie bolo zriadené od 1.XI.1970.

Oddelenia sa schádzajú obvykle dvojtýždenne na krátke odborné porady.

Vedenie ústavu /resp. ústavná rada/ pravidelne týždenne prerokúva závažné vedecké a organizačné otázky činnosti ústavu.

Pravidelne prvú stredu v mesiaci sa konajú filozoficko-metodologické semináre ústavu. V r.1970 boli zamerané na psychologické zdroje antisocializmu, otázky vedecko-technickej revolúcie, leninské výročie v sovietskej psychológii a pod.

d/ Oddelenie spolupracujúcich zložiek /M.Stríženec + 7 pracovníkov/ zahrňuje útvár vedecko-technických informácií /zabezpečuje prísun 250 kníh a 80 časopisov ročne, denné výpožičky cca 10 kusov, preklady do cudzích rečí, zahraničnú výmenu Studia psychologica, vypracovanie anglickej a nemeckej terminológie/, technicko-vývojový útvár /vyvinulo sa 8 nových metodík, pohotovosť sa uviedol do činnosti drahý zahraničný prístroj Massey-Dickinson ako aj v tuzemsku zakúpený "SUP"/, štatistický útvár /okrem bežného spracovania veľkého množstva výskumných údajov sa pracovníci oboznamovali s programovaním vo Fortrane a zavádzaním údajov do počítača CDC 3300/, sekretariát ústavu /okrem bežnej agendy zhotovenie a rozoslanie 25 čísiel SPRÁV ÚEP ako aj finančná agenda s tým súvisiaca, príprava materiálov pre II. podunajské dni/.

Spolupráca so ZO KSČ a ZV ROH bola veľmi dobrá /zástúpcom týchto organizácií sú členmi ústavnej rady/.

VII. Kvalifikačná štruktúra pracovníkov:

1. Plánovaný počet pracovníkov: 31,5
2. Skutočný počet pracovníkov: 31
3. Celkový počet pracovníkov vedeckých: 9
Z toho jeden DrSc a 7 CSc.
4. Celkový počet ostatných pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním 7.

VIII. Hospodárska situácia:

1. Investičná výstavba: -
2. Vybavenosť prístrojmi: z prístrojov získaných kúpou t.r. treba uviesť programovacie a registračné zariadenie Massey-Dickinson, Stavebnicový univerzálny programátor a zvukomer.
3. Materiálno-technické zabezpečenie: kritická priestorová situácia nebola ani t.r. vyriešená a očakávame kladnú

odozvu na náš príspevok z r.1969 o pridelení ďalších miestností na Kócelovej 17.

4. Odmeňovanie pracovníkov: pokiaľ ide o odmeny, pridelené prostriedky boli primerané. Pri platoch veľkú nevýhodu predstavujú nízke nástupné platy absolventov vysokých škôl.
5. Celkové hodnotenie rozpočtu: pridelené kvóty rozpočtu boli úmerné potrebám ústavu a boli čerpané rovnomerne.
6. Činnosť v rámci pobádacieho fondu: v rámci pobádacieho fondu sa získala pre SAV čiastka 5.200 Kčs /predaj Správ ÚEP/.

IX. Zahraničné styky

A. Komentár

1/ Celkové politické zhodnotenie stykov.

V porovnaní s minulými rokmi došlo k výraznému zlepšeniu proporcionality socialistické - kapitalistické krajiny. Aj toho roku sa pokračovalo v spolupráci so socialistickými krajinami /najmä Rumunsko a ZSSR/ a do nášho časopisu *Studia psychologica* prispievali autori z Rumunska, Juhoslávie a Maďarska.

Škoda, že ďalšie štyri návrhy neplánovaných ciest pracovníkov ústavu do socialistických krajín sa pre zdĺhavé schvaľovacie pokračovanie nemohli realizovať, hoci prostriedky na to boli.

Negatívnym momentom je, že jeden pracovník ústavu, ktorý bol na dlhodobom študijnom pobyte vo Švédsku /na náklady pozývajúcej strany/ sa nevrátil.

Veľký význam pripisujeme II.stretnutiu psychológov podunajských krajín v Smoleniciach ako aj dohovorom, ktoré sa v rámci neho uskutočnili. Došlo k vytvoreniu medzinárodného redakčného kruhu nášho časopisu *Studia psychologica*, ktorý tvoria špičkoví predstavitelia nášho odboru zo socialistických krajín ako aj k dohovorom o konkrétnych výskumných prácach, čo sa odzrkadlí v činnosti budúcich rokov.

Ústavu experimentálnej psychológie sa tým priznala istá integračná činnosť zákl. psychologických aktivít v socialistických krajinách.

2/ Zhodnotenie vedeckého prínosu zahraničných stykov.

Hlavný prínos tohoročných stykov spočíva v účasti európskych psychológov zo zahraničia na II. stretnutí podunajských psychológov, čo poskytlo pracovníkom ústavu možnosť prezentovať výsledky svojich vedeckých prác v nebváľej miere.

K obohateniu výskumnej činnosti ústavu prispela aj aktívna účasť dvoch pracovníkov na medzinárodnom ergonómickom kongrese v Štrasburgu a dlhodobé pobyty v zahraničí.

3/ Organizačné zabezpečenie stykov.

Pokiaľ ide o SAV, všetky styky boli dobre organizované. Viacerí pracovníci ústavu prispeli k úspechu zahraničných stykov najmä v súvislosti s konferenciou v Smoleniciach. Poznatky zo služobných ciest sa využívajú pri výskumnej činnosti jednotlivých oddelení ústavu.

B. Zhodnotenie priebehu a výsledkov podľa štátov

1/ Celkovo v r. 1970 boli vyslaní 2 pracovníci na krátkodobé pobyty do socialistických štátov. Štyria pracovníci boli na dlhodobých pobytoch v kapitalistickej krajine. Dvaja pracovníci boli na kongrese v kapitalistickej krajine.

2/ V rámci dohôd o spolupráci s Rumunskou akadémiou vied /téma: "Analýza práce operátora"/ sa pokračovalo vo vzájomnom oboznamovaní s použitými metódami výskumu, ktoré boli spikované v partnerskom ústave. Rumunskej strane boli zaslané viaceré metodické podklady. Vykonali sa prípravné práce na usporiadanie spoločného sympózia o práci operátora.

3/ Služobné cesty do kapitalistických krajín boli spojené s aktívnou účasťou na kongresoch. Dlhodobé pobyty v zahraničí boli zamerané na riešenie výskumných problémov, súvisiacich s plánovanými úlohami ústavu. Služobné cesty do socialistických krajín

slúžili najmä na nadviazanie konkrétnej spolupráce.

4/ Celkove v r.1970 navštívilo ústav 67 zahraničných hostí /38 zo socialistických a 29 z kapitalistických štátov/. Významným prínosom pre ústav boli najmä zahraniční účastníci konferencie v Smoleniciach.

C. Konferencia so zahraničnou účasťou

1/ Zhodnotenie priebehu a výsledkov

II.stretnutie psychológov podunajských krajín v Smoleniciach /28.IX. - 3.X.1970/ sa stalo malým európskym kongresom psychológov /zo 100 účastníkov bolo 52 zahraničných a to zo 14 štátov/. V rámci 8 sympózií a ďalších zasadnutí sa prediskutovali najdôležitejšie výsledky základného psychologického bádania v príslušných krajinách. Zahraniční experti konštatovali vyhranenie slovenskej školy experimentálnej psychológie najmä v súvislosti s regulačným chápaním psychických funkcií v správaní. Politicky, organizačne, ako aj po spoločenskej stránke malo podujatie primeraný rámec. Po vedeckej i ostatných stránkach vysoko hodnotili podujatie aj prof. Lomov /ZSSR/ a prof. Lienert /NSR/ v interview pre zahraničné vysielanie Čs.rozhlasu.

2/ Prehľad o účasti zo zahraničia

Konferencie sa zúčastnilo 52 zahraničných psychológov /22 zo socialistických a 30 z kapitalistických štátov/. Z toho na náklady SAV bolo 13 hostov /8 zo socialistických a 5 z kapitalistických štátov/.

3/ Devízový prínos z konferenčných poplatkov činil 180 %.

D. Styky s medzinárodnými organizáciami

Jeden pracovník viedol konferenciu UNESCO /v Bratislave/ o psychológii poradenstva.

E. Štatistické tabuľky

1/a - Objem stykov so socialistickými krajinami

Krajina	Vyslanie			Prijatie			Celk.
	krátko- dobé	dlhodobé	spolu	krátko- dobé	dlho- dobé	spolu	
Bulharsko	-	-	-	1	-	1	1
Juhoslávia	-	-	-	2	-	2	2
Maďarsko	1	-	1	4	-	4	5
Poľsko	-	-	-	6	-	6	6
Rumunsko	-	-	-	9	-	9	9
ZSSR	-	-	-	6	-	6	6
Kuba	-	-	-	2	-	2	2
NDR	1	-	1	8	-	8	9

1/b - Objem stykov s kapitalistickými krajinami

Krajina	Vyslanie			Priятие			Celk.
	krátko- dobé	dího- dobé	spolu	krátko- dobé	dího- dobé	spolu	
NSR	1	-	1	18	-	18	19
Beliansko	-	-	-	1	-	1	1
Švédsko	-	3	3	2	-	2	5
Holendsko	-	-	-	2	-	2	2
USA	-	-	-	2	-	2	2
Rakúsko	-	-	-	4	-	4	4
Francúzsko	2	-	2	-	-	-	2
Kanada	-	1	1	-	-	-	1

1/c - Objem stykov s rozvojovými krajinami

Krajina	Vyslanie			Priятие			Celk.
	krátko- dobé	dlho- dobé	spolu	krátko- dobé	dlho- dobé	spolu	
-	-	-	-	-	-	-	-

X. Z á v e r y

Činnosť Ústavu experimentálnej psychológie za uplynulý rok 1970 hodnotíme ako priemerne úspešnú.

Hoci v hlavnej oblasti práce, t.j. vo vedecko-výskumnej činnosti sa nedosiahli tentoraz zvlášť objavné výsledky, značný význam treba pripísať systeticko-integračným aktivitám.

I. Predovšetkým je to záverečná správa štvorročného výskumu "Psychologická analýza práce operátora v priemysle" /J.Daniel a kolektív pracovníkov oddelenia inžinierskej psychológie/. Desiatky laboratórnych experimentov, terénnych výskumov a rutinných meraní syntetizovaných na 200 stranách textu predstavuje u nás nateraz jedinečný prínos k zodborneniu tejto kľúčovej profesie moderného priemyslu. Pôjde teraz o to, nakoľko sa tieto výsledky podarí presadiť aj do praxe.

Experimentálny charakter práce a systematické rozvíjanie problémov od jednoduchších k zložitejším poznávacím procesom získali ústavu renomé pracoviska integrujúceho základné psychologické aktivity v medzinárodnom meradle. V súvisi s tým sa proklamovalo vyhranenie slovenskej experimentálnej školy, pre ktorú sú typické interfunkčné prístupy ku skúmaniu rôznych psychologických problémov.

II. Na úseku vedecko-organizačnom predstavuje zorganizovanie II.stretnutie psychológov podunajských krajín doteraz najväčšie a najplodnejšie medzinárodné psychologické podujatie na Slovensku. Okrem viacerých dohovorov o spolupráci, výsledkom je aj faktická premena ústavom vydávaného časopisu Studia psychologica na medzinárodný časopis pre základný výskum v psychologických vedách s rozšírením redakčnej rady o popredných psychológov zo socialistických krajín.

17. Pokiaľ ide o praktický dosah výsledkov, v uplynulom roku došlo k výraznejšiemu posilneniu tejto tendencie v činnosti ústavu. Predovšetkým treba vyzdvihnúť, že na ústave vzniklo, resp. pripravuje sa viacero nových psychologických metodík použiteľných v praxi odborných psychológov /Stroopov test interferencie, pozornosťná skúška pre deti, predlohy pre hľadacie úlohy a.i./. Na ústave vznikol aj celý rad prác bezprostredne prispievajúcich spoločenskej praxi. Okrem už spomenutej záverečnej správy, a desiatok odborno-popularizačných článkov, bezprostredne sa týkajúcich výrobnnej praxe, prínosom pre pedagogickú prax sú výsledky práce o vnímaní detí v období zaškolenia, psychologická analýza rôznych výkonov učňov, psychologické prístupy k niektorým zložkám športových výkonov a pod. V defektologickej praxi sa plne osvedčila metóda objektívneho merania zníženej schopnosti sluchu, vyvinutá na našom ústave. Viacero výsledkov prispieva priamo zdravotníckej praxi, konkrétne napr. hygiene. Politickú konsolidáciu u nás akiste významne podporili rozhlasové relácie o psychologických zdrojoch antisocializmu, verejnospoločenským cieľom je určená prednáška o psychologickej stránke činnosti funkcionárov národných výborov a mnoho iných z oblasti psychológie mládeže, z organizačnej psychológie, psychológie vedúcich a pod.

Pokiaľ ide o plán práce na budúci a ďalšie roky, nadriadené orgány SAV by mali výjsť kladne v ústrety najmä týmto staronovým požiadavkám ústavu:

- a/ prideliť ústavu ďalšie priestory v budove na Kocelovej ul.17 v zmysle požiadavok viacerých prípisov ústavu
- b/ dotovať kádrový rozvoj pracoviska, ako sme zdôvodnili vo zvláštnej prílohe k úlohám päťročného plánu
- c/ zabezpečiť rozvoj práce na nových úsekoch, t.j. v oblasti psychofyziológie a psychológie osobnosti s aplikáciou na psychológiu dopravy.

V uplynulom roku došlo k viacerým pozitívnym zmenám v pre-
šlých ústavu. Predovšetkým reorganizovaním ústavnej rady došlo
k zvýšeniu účasti pracovníkov ústavu na jeho vedení. Podstatne sa
seefektívnil aj výpočtové práce tým, že časť výsledkov sa spraco-
váva mimo ústavu na počítači. S tým súvisí aj relatívne zvýšenie
kapacity pomocných prác pri experimentovaní, zabezpečovaných teraz
už dobre zaškolenými technickými asistentkami. Konečne seefektív-
nenie výskumnej práce možno očakávať aj od nových dvoch univerzáln-
nych podnetovo-registračných prístrojov.

Úlohy, ktorým treba v nasledujúcom období venovať prvoradú
pozornosť, dali by sa hierarchicky zoskupiť takto:

- 1/ Vynaložiť maximálne úsilie pre čo najkvalitnejšie spracovanie
publikácie "Basic Psychological Research in Europe 1965-1970".
- 2/ Zabezpečiť kvalitné ukončenie záverečnej správy oddelenia in-
žinierok psychológie, jej oponentúru ako aj na to naväzu-
júce sympóziu s medzinárodnou účasťou.
- 3/ Zvýšiť dopad v ústave dosahovaných výsledkov do aplikácie-ru-
tinnej psychologické práce ako aj práce do praxe.
- 4/ Rozšíriť počet odberateľov časopisu Studia psychologica pre-
došlých v socialistických krajinách.
- 5/ Zintenzívniť experimentálnu činnosť v rámci plánovaných úloh
ústavu a maximálne využiť prístrojové vybavenie pracoviska.

V Bratislave dňa 31. XII. 1970.

Dr. D. Kováč, DrSc.
riaditeľ